

Täysistunto

Tiistai 5.10.2021 klo 13.59—17.12

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 140/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.49 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydensuojelulakia.

Muutokset koskisivat suoritettavan valvonnan maksullisuutta. Esityksen mukaan toiminnanharjoittajilta perittäisiin jatkossa vuotuinen valvonnan perusmaksu niistä toimipaikoista ja toiminnoista, joiden käyttöönosta tai aloittamisesta toiminnanharjoittajilla on terveydensuojelulain nojalla velvollisuus ilmoittaa tai jotka edellyttävät terveydensuojelulain mukaista hyväksyntää. Maksu olisi määrältään 150 euroa vuodessa. Valvonnan perusmaksun ulkopuolelle jäisivät sellaiset pienimuotoiset toimijat, joille vuosittainen valvonnan perusmaksu olisi ilmeisen kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen.

Esityksen tavoitteena on parantaa kuntien terveydensuojeluvalvonnan kustannusvastavuutta ja yhdenmukaistaa ympäristöterveydenhuollon lakeja valvonnan maksullisuudessa. Esityksen mukainen valvonnan perusmaksu olisi vastaava kuin 21.4.21 voimaan tulleessa elintarvikelaissa. Maksulla on tarkoitus turvata kunnan toimintakykyä siten, että kunnalla olisi paremmat mahdollisuudet tehokkaaseen valvontaan ja palvelun tarjoamiseen. Tarkoituksena on myös edistää kuntien toimintavapautta palveluiden järjestämisessä siten, että maksullisuus mahdollistaisi ja kannustaisi käyttämään valvonnan keinoja nykyistä monipuolisemmin.

Valvonnan maksullisuus on nykyisen lainsäädännön mukaan sidottu suunnitelmalliseen valvontaan siten, että suunnitelmallisesti tehdystä tarkastuksesta voidaan laskuttaa tuotantokustannuksiin perustuva maksu kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Valvonnan maksullisuuden tulisi voida jatkossa ohjata valvontaa siten, että käytettäisiin kulloinkin vaikuttavinta ja tarkoituksenmukaisinta valvonnan muotoa. Koska maksuja on voitu periä erityisesti tarkastuksista, ei ohjauksen ja neuvonnan sekä muiden ei-maksullisten valvontakeinojen rooli valvonnan välineenä ole kehittynyt riittävästi. Sen lisäksi, että esityksellä laajennettaisiin toiminnanharjoittajien maksuvelvollisuutta 150 euron perusmaksulla, perit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp

täisiin edelleen suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksista suoriteperusteisesti kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu.

Esityksellä myös täsmennettäisiin, mitkä toiminnanharjoittajat olisivat velvollisia ilmoittamaan toimipaikkojen käyttöönotosta tai toiminnan aloittamisesta. Lisäksi lain muutoksenhakusäännöstä päivitetäisiin vastamaan yleislainsäädännön muutoksenhakua koskevia uudistuksia.

Arvoisa puhemies! Terveystensuojeluvalvonnasta aiheutuvat vuotuiset kustannukset ovat arviolta noin 20 miljoonaa euroa. Terveystensuojelulain valvonnasta peritään maksuja noin 2 miljoonaa euroa vuodessa. Valvontamaksuilla katetaan tällä hetkellä vain noin 10–15 prosenttia terveystensuojelun valvonnan kaikista kustannuksista. Suunnitelmallisen valvonnan osuus perityistä maksuista on noin 90 prosenttia.

Ehdotettujen muutosten myötä terveystensuojelun suunnitelmallisen valvonnan maksutulojen arvioidaan kasvavan noin 3 miljoonalla eurolla yhteensä noin 5 miljoonaa euroon. Valvonnan perusmaksun myötä maksullisuuden arvioidaan kattavan noin 50 prosenttia terveystensuojelun suunnitelmallisen valvonnan kuluista.

Valvonnan perusmaksuvelvollisten toiminnanharjoittajien maksut kasvaisivat valvonnan perusmaksun verran eli 150 euroa vuodessa, mikäli viranomaisten tarkastustoiminta ja kuntien taksat pysyisivät vastaavina kuin aikaisemmin. Yrityksiltä perittäisiin jatkossa valvonnan perusmaksuja yhteensä arviolta noin miljoona euroa vuodessa. Pitkällä tähtäimellä haittojen ennaltaehkäisevän ja monipuolisemman valvonnan katsotaan mahdollistavan tarkastustoiminnan kohdentamisen aiempaa enemmän vain riskikohteisiin. Tämän ennustetaan vähentävän sellaisten kohteiden maksutaakkaa, joissa ei ole havaittu merkittäviä ongelmia.

Lakia ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.22. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Lindén.

14.54 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä on melko tekninen, mutta tämä liittyy kuitenkin osana käsitteeseen tai alueeseen, jota olemme tottuneet kutsumaan ympäristöterveydenhuolloksi. Se on asia, josta emme niin usein keskustele, koska se toimii kohtalaisen hyvin Suomessa, mutta jos se pettää, silloin syntyy keskusteluja, esimerkiksi erilaiset juomavesikatastrofit taikka vaikkapa kotieläimiin leviävät sairaudet.

Ympäristöterveydenhuollossa on neljä peruslakia: elintarvikelaki, eläinlääkintähuoltolaki, terveystensuojelulaki ja tupakkalaki. Nyt tämä käsittelee siis tosiaan näitä maksuja tässä terveystensuojelulaissa, joka nimikkeenä on, kuten ministerikin huomasi, aika lähellä terveydenhuoltolakia.

Kiinnitän vain huomiota ympäristöterveydenhuoltoon kokonaisuutena. Vuosi sitten toimin puheenjohtajana parlamentaarisessa työryhmässä, joka arvioi sitä, mikä olisi ympäristöterveydenhuollon asema tulevassa alue- ja hyvinvointirakenteessa. Meiltähän tuli yksimielinen esitys siitä, että vuonna 2026 ympäristöterveydenhuolto kokonaisuutena siirtyisi hyvinvointialueille, ja tämä on asia, jonka tässä yhteydessä halusin tuoda esille. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp

14.55 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lyhyesti tästä lakiuudistuksesta vain sen verran, että kun tulee näitä erilaisia maksuja, joita tarkastusten perusteella esimerkiksi pienille yrittäjille määrätään, niin niissä pitää kyllä olla kohtuullinen, järki mukana.

Yksi esimerkki eri hallinnonalan puolelta aluehallintovirastosta. Kerron vain lyhyen esimerkin. Aluehallintovirasto laskutti erästä ikivanhaa venepaikkaa, kun siihen oli rakennettu betoniluiska, niin että veneen voisi laskea autosta, siitä peräkärristä, paljon sujuvammin veteen. Sieltä tuli kielteinen päätös, ja se päätös maksoi paljon. Jos nyt oikein muistan, niin kysymys oli tuhansista euroista, se lasku. Se venepaikka oli kuitenkin ollut käytössä ihmisillä ihan aidosti tämmöisenä satamana jo vuosikymmeniä, ennen toista maailmansotaa se oli otettu käyttöön. Nyt siitä päräytettiin tälle pienelle osakaskunnalle valtava lasku, joka käytännössä tuhosi sen talouden kokonaan.

Kun nyt näitä lakeja uudistetaan ja erilaisille pienyrittäjille määrätään näitä tarkastusmaksuja, niin kyllähän se on kohtuutonta, jos joku terveystarkastus tai vastaava tehdään pieneen yritykseen ja sille päräytetään muutaman tonnin lasku. Se on melkein käytännössä sen firman loppu, koska eihän se selviä siitä, kun tuotot ovat hyvin pieniä ja laskut ovat valtavasti suuria. Siinä esimerkiksi joku kahvilanpitäjä joutuu kyllä aika monta vuotta tekemään töitä, jos näitä tarkastusmaksuja tulee kovin taajaan ja tällä tasolla. Toivon tässä järkeä ja toivon, että ministeri ottaa sen huomioon, koska pienille yrittäjille tällaisen jättimäisen hallinnon maksaminen niistä vähäisistä tuloista, mitkä yrittäjä liiketoiminnastaan saa, on kyllä kohtuutonta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

14.57 Sari Essayah kd: [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah, mikrofoni päälle.

Edelleen tämä ongelma uuden asian opettelussa.

Kiitoksia, arvoisa puhemies! Täällä kollegat Lindén ja Hoskonen, molemmat, nostivat esille tärkeitä näkökulmia tähän sinällensä, niin kuin on todettu, varsin tekniseen tarkastusmaksuun. Ajattelen näin, että jos tässä on ajatuksena ympäristöterveydenhuollon maksujen ikään kuin yhtenäistäminen ja järjestelmän jonkinlainen samankaltaisuus, niin tämä voi olla perusteltavissa, mutta edustaja Hoskonen kyllä toi hyvin esille sen, että pienille toimijoille ne sadatviidetkymmenet eurotkin ovat ja voivat olla isoja rahoja.

Olemme edustaja Lindénin kanssa istuneet monialaisia maakuntia pohtineessa työryhmässä, ja sehän tosiaankin tuli siihen lopputulemaan, että vuonna 26 tämä ympäristöterveydenhuolto voisi olla sellainen lohko, joka sitten kenties oltaisiin näille uusille hyvinvointialueille siirtämässä. Tässä yhteydessä olisi ihan kiinnostanut ministeriltä kuulla, mitä tämäntyyppisille maksuille sitten sellaisessa tilanteessa tapahtuisi: olisivatko nämä maksut niitten alueitten itsensä määriteltävissä, vai edelleenkö nämä maksut määräytyisivät lainsäädännön pohjalta samankaltaisesti eri puolilla Suomea?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

14.59 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Ehkä on hyvä aloittaa tästä edustaja Essayahin kysymyksestä. Lähtökohta tietysti on se, että lailla turva-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp

taan yhdenvertaisuus. Varmasti siinä näkökulmassa se, kuka järjestää, ei ole niin olennaista kuin se, että ne ovat yhdenvertaisesti koko Suomessa samantyyppisiä. Meillä on hajontaa näissä asioissa, ja varmasti asiakasmaksulain puolella näette, että myös kunnilla on aika isoja eroja siinä, minkä tyyppinen taso näillä maksuilla sitten katetaan.

Koko tässä kysymyksessä itse asiassa ongelmalliseksi muodostuu se, että kyllä meidän todellinen toteuma siitä, mitä ympäristönsuojelun valvonta maksaa suhteessa siihen, mitä maksuja peritään, on kyllä aika eri ääripäistä. Eli yritin tuossa omassa puheenvuorossani käydä läpi sitä tilannetta, jossa valvontamaksuilla katetaan 10—15 prosenttia toteumasta. Käytännössä voidaan ajatella, että jos me kulutamme tähän 20 miljoonaa, niin 2 miljoonaa euroa tulee näillä maksuilla. Siltä osin varmasti on ajan kysymys, että meidän täytyy myös tässä asiassa saada kohtuullinen rasisitustaso myöskin kunnille järjestettyä, mutta samaan aikaan on olennaista arvioida myös sitten sitä, kuinka paljon tämä alan toimijoita rasittaisi. Lähtökohta on se, että tämä perusmaksu, 150 euroa, tulisi nyt kaikille toimijoille, mutta lakiehdotuksessa todetaan, että valvonnan perusmaksun ulkopuolelle, siis tämän 150 euron ulkopuolelle, jäisivät sellaiset pienimuotoiset toimijat, joille vuosittainen valvonnan perusmaksu olisi ilmeisen kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen — näin on sitten otettu huomioon myös tuo Edustaja Hoskosen toive.

Edustaja Lindén puhui ympäristönsuojelun isosta tulevaisuudesta siitä lähtökohdasta, mitä varten se on. Minä sanoisin, että tämän pandemian aikana me emme ole osanneet edes herätä vielä siihen, kuinka tärkeitä meidän ympäristönsuojelun riittävät resurssit ja tämän toiminnan virtaviivaistaminen tulevaisuuden haasteisiin ovat, ja täällä myös varmasti sitä sisältötyötä kaivataan. Ja mikä on sitten se rakenteellinen tulevaisuus, niin siitä parlamentaarinen työryhmä onkin jo linjannut. Tässä kokonaisuudessa me joudumme kyllä pohtimaan myös sitä, onko suuruudella kuitenkin semmoista ekonomiaa, joka tuo sitten vaikuttavuutta tähän. Nämä haasteet tämän päivän ympäristönsuojelutehtävissä ovat hyvin moninaisia, ja on myös kysyttävä kyllä, mikä on tämän päivän ympäristönsuojelua, minkälaiset tehtävät esimerkiksi kuuluvat jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin ja mitkä näistä tehtävistä ovat sitten esimerkiksi muiden ministeriöiden hallintoalalla. Nyt esimerkiksi eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta tehtäväkenttä jakautuu jo eri ministeriöiden kesken, niin että nämä ovat niitä asioita, joissa varmasti täytyy käydä keskustelua, samoin kuin siitä, miten pandemian torjunnassa otetaan huomioon se, että ympäristönsuojelun puolella on myös kohtalaisen isoja riskejä, joihin pitäisi pystyä varautumaan. Nämä ovat varmasti niitä tulevaisuuden isoja kysymyksiä rakenteiden osalta. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Laakso.

15.02 Sheikki Laakso ps: Arvoisa herra puhemies! Tuli pakko ottaa puheenvuoro vielä tästä ympäristönsuojelun valvonnasta, ja haluan tuoda huoleni esiin siinä, että tässä monta kertaa saattaa olla niin, että ajatellaan asiaa, että tämä on hyvä juttu, että tehdään riittävän paljon tähän valvontaan ynnä muuhun ja tiukennetaan näitä juttuja, mutta omalla alallani olen äärettömän paljon huomannut sitä, että liian kova valvonta ja liian hankalaksi tehdyt asiat tekevät paljon hallaa tälle jutulle, koska tulee yrittäjiä, jotka eivät sitten tee näitä toimenpiteitä eivätkä tee näitä ilmoituksia.

Voin kertoa, että esimerkiksi jäterekestäri on hyvä esimerkki. Jokainen jäterekestäriin kuuluva yritys maksaa siitä. Tänä päivänä kukaan ei vielä ole — kun varmaan 15 vuotta se jäterekestäri on ollut pystyssä — pystynyt minulle kertomaan, mitä sillä jäterekestäriellä teh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp

dään, eivät ainakaan ne ihmiset, jotka siihen yhteyshenkilöksi on laitettu näissä tapauksissa, kun niitä kirjeitä ja maksulappuja lähetellään sinne.

Ongelma on pitkälti siinä, että monella alalla on niin, että on häilyvä se raja siinä, tarvitseeko esimerkiksi ympäristölupaa hakea tai vastaavaa, ja nyt tulee olemaan sitä ongelmaa paljon, ettei haeta niitä ympäristölupia sen takia, koska se steppi sen jälkeen on, että siellä on äärettömän kovat vaatimukset niihin asioihin ja siinä ympäristön valvonnassa ei välttämättä nähdä kokonaisuutta eikä joustoa. Aika usein on helpompi sitten olla vähän tällaisten pienten yrittäjien kimpuissa kuin isompien yrittäjien, joilla on sitten näyttää olevinaan osaamista siihen, vaikka totuudessaan helposti ei näin ole.

Se vain on usein nähty, että kaikki pitää saada paperille hienosti. Tänä päivänä tuntuu, että työpaikkaakaan ei voi hakea, jos ei sinulla ole CV:tä, vaikka osaisit kuinka hyvin sen homman. Sama homma on näissä kaikennäköisissä lupaprosesseissa se, että saadaan näyttämään ne lupahakemukset äärettömän hyviltä ja hienoilta ja on hyvät tittelit, kuka on kirjoittanut ne paperit alle, millä sitten hämätään kuitenkin tätä kokonaisuutta.

Toivon mukaan ei mennä... Ympäristö ei oikeasti tykkää siitä, että ne pienyrittäjät tai pk-sektorin yrittäjät kitketään pois maasta, ne, jotka oikeasti sitten eivät kykene tähän haasteeseen, jos niistä tulee liian paljon haasteita sen yritystoiminnan pyörittämiseen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Lindén.

15.05 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä asia on hyvä. En nyt pyytänyt puheenvuoroa sen takia, että haluaisin pitkittää tätä keskustelua, mutta tässä keskustelussa on käynyt ilmi se sama asia, joka usein näistä asioista keskusteltaessa tapahtuu, eli meillä menee käsitteistöä pikkuisen sekaisin. Meillä on ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto ja sitten meillä on esimerkiksi rakennusvalvonta. No se, että nämä menevät sekaisin, johtuu siitä, että monet kunnat ovat esimerkiksi tehneet hallinnollisia rakenteita, joissa ne ovat nämä eri asiat laittaneet tällä hetkellä saman hallintokokonaisuuden ja lautakunnan tai viraston alaisuuteen. Mutta ympäristöterveydenhuollossa on kysymys ympäristön aiheuttamista riskeistä ihmisen terveydelle. Ne voivat olla eläinperäisiä, ne voivat olla säteilyperäisiä, ne voivat olla monenlaisia. Ympäristönsuojelussa lähtökohtana on, että suojellemme ympäristöä. Se on itseisarvo se ympäristön suojeleminen. Toki näillä on läheistä vaikutusta toisiinsa. Mutta halusin tämän tuoda esille.

Ministeri Kiurulle mainitsisin myönteisenä esimerkkinä, että kun itse olen monessa terveydenhuolto-organisaatiossa tietysti aikaisempina vuosikymmeninä työskennellyt, niin selkein hallinnollinen rakenne, mikä missään niistä oli, oli aikanaan ministerin kotikaupungin, Porin kaupungin, terveydenhuollossa, joka jakaantui viiteen osastoon. Oli sairaalaoasto, joka vastasi kaupunginsairaalasta, oli kansanterveysosasto, joka vastasi terveyskeskustoiminnasta, oli hammashuolto-osasto ja sitten oli ympäristöterveydenhuolto-osasto. Jokaista näistä johti osastopäällikkönä asianomainen henkilö, jolla oli nimenomaan sen substanssin tuntemus, ja sitten oli tietenkin koko virastolla virastopäällikkö erikseen. Ja näiltä aikakausilta on peräisin itselläni esimerkiksi pitkälti juuri ympäristöterveydenhuollon tuntemus, jota opin arvostamaan erittäin paljon, kun näin, kuinka suuri merkitys sillä loppujen lopuksi on yhteisön ja väestön terveyden kannalta.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.